

8. Соловйова Н. І. Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств: оцінка, інформаційно-експертне забезпечення: монографія / Н. І. Соловйова. – Херсон: ХДУ, 2006. – 196 с.

9. Стельмащук Ю. Методи діагностики фінансового стану і схильності підприємства до банкрутства / Ю. Стельмащук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 78–86.

10. Юсвалієва А. В. Фінансова безпека та фінансова стійкість підприємства: теоретико-методологічні особливості / А. В. Юсвалієва // Управління розвитком. – № 20. – 2010. – С. 147–148.

УДК 65. 012

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мірошниченко П. І.,

*к.е.н., докторант кафедри аудиту і контролінгу
Луганського національного аграрного університету*

У статті досліджено сутність поняття економічної безпеки підприємства. На підставі визначення особливостей діяльності сучасних підприємств та проблем їх функціонування запропоновано оптимальний перелік складових для оцінки їх економічної безпеки. З'ясовано основні проблеми, які постають перед підприємствами на шляху до досягнення прийняттого рівня економічної безпеки, сформовано відповідний комплекс її складових, направлених на вирішення даних проблем.

Ключові слова: економічна безпека, складові економічної безпеки.

В статье исследована сущность понятия экономической безопасности предприятия. На основании определения особенностей деятельности современных предприятий и проблем их функционирования предложен оптимальный перечень составляющих для оценки их экономической безопасности. Выявлены основные проблемы, возникающие перед предприятиями на пути к достижению приемлемого уровня экономической безопасности, сформирован соответствующий комплекс ее составляющих, направленных на решение данных проблем.

Ключевые слова: экономическая безопасность, составляющие экономической безопасности.

In the article the essence of notion of economic safety of enterprise is explored. On the basis of decision of features of activity of modern enterprises and problems of their functioning the optimum list of constituents for estimation of their economic safety is offered. Basic problems arising up before enterprises on a path to achievement of acceptable economic strength security are found out, the proper complex of its constituents directed on the decision of the given problems is formed.

Keywords: economic safety, constituents of economic safety.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання діяльність підприємств характеризується динамічністю і різноманіттям факторів, що впливають на неї. Ці фактори можуть як формувати сприятливий розвиток підприємства, так і, навпаки, представляти небезпеки або загрози. В таких умовах невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища одним із пріоритетів діяльності суб'єктів господарювання є забезпечення їх економічної безпеки. Актуальність розглянутого питання продиктована тим, що єдиної концепції економічної безпеки для сучасних підприємств досі не існує. Основною характерною рисою забезпечення економічної безпеки є той факт, що така діяльність не може бути одноразовим явищем. Вона являє собою безперервний, цілеспрямований, плановий процес, який вбирає в себе обґрунтування та реалізацію раціональних форм, методів, способів створення системи економічної безпеки, її розвиток і вдосконалення.

Аналіз досліджень і публікацій. В економічній літературі багато уваги приділяється розгляду тих чи інших аспектів проблеми економічної безпеки підприємства. Серед останніх досліджень слід зазначити роботу авторів: П. В. Ареф'євої [1], С. Н. Ілляшенко [2], Т. С. Клебанової [3], В. П. Пономарьова [4], Д. В. Ковальова [5], Ю. Б. Кракос [6], С. В. Лабунської, Е. В. Прокопишиної [7], П. М. Ляшенко [8] та ін. Більшість досліджень присвячені здебільшого аналітичного огляду негативних факторів, які впливають на економічну безпеку, а також прогностичним підходам щодо зміни внутрішнього і зовнішнього середовища підприємств. Однак на сьогодні все ще практично відсутній єдиний підхід до розуміння самої категорії «економічна безпека підприємства»; не завершена розробка науково обґрунтованої класифікації загрози економічної безпеки на мікроекономічному рівні; лише частково сформульовані принципи управління станом економічної безпеки підприємств; остаточно не відпрацьований механізм управління станом економічної безпеки підприємства.

Метою статті є комплексне дослідження категорії «економічна безпека» підприємства, здійснення аналізу розуміння її сутності.

Основний матеріал дослідження. На сьогодні серед вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів немає єдиного визначення терміну «економічна безпека». В той же час підходи до трактування даного поняття характеризуються досить незначними розбіжностями.

Найбільш поширеним є визначення економічної безпеки підприємства (економічної безпеки) як стану ефективного використання його ресурсів (капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і існуючої ринкової можливості, що дозволяє запобігати внутрішнім та зовнішнім негативним впливам (загрозам) і забезпечити його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії.

У свою чергу, І. І. Цигилик вважає, що економічна безпека – це такий стан корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, технології та техніки, устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, при якому гарантується максимально ефективне їх використання для забезпечення стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального

розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) [10, с. 3].

С. Н. Ілляшенко трактує економічну безпеку як стан ефективного використання його ресурсів та існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечує його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії» [2]. О. А. Олійник дає таке визначення: «Економічна безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства в сьогоденні і майбутньому [2].

Д. Ковальов, Т. Сухорукова у своїх дослідженнях характеризують економічну безпеку з наступної точки зору: «... це захищеність діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відображаються негативно на його діяльності [5, с. 48]. Досить схоже визначення надається О. М. Ляшенко, а саме: «Економічна безпека – це захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого і кадрового потенціалу підприємства від прямої (активної) або непрямой (пасивної) економічної загрози, наприклад, пов'язаною з неефективною науково-промисловою політикою держави або формуванням несприятливого зовнішнього середовища, і здатність до його відтворення [8, с. 24].

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головної мети своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) спроможні уникнути можливих загроз та ліквідувати шкідливі наслідки окремої негативної складової зовнішнього і внутрішнього середовища [4].

Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відображає захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників, і тільки за допомогою здійснення зазначених дій в необхідному обсязі можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства [11, с. 47].

Виходячи з наведених особливостей діяльності сучасних підприємств та проблем їх функціонування, запропонуємо наступний оптимальний перелік складових для оцінки їх економічної безпеки:

1. Фінансова – характеризує фінансове забезпечення підприємства, його фінансову стійкість, ліквідність, оборотність, рентабельність активів.

2. Виробнича – характеризує стан, рух, ефективність використання основних фондів, матеріальних затрат.

3. Інтелектуально-кадрова – характеризує забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, ефективність їх використання, розвиток інтелектуального потенціалу.

4. Інвестиційно-технологічна – характеризує забезпеченість підприємства інвестиційними ресурсами, інноваційний рівень продукції.

5. Збутова – характеризує динаміку обсягів реалізації продукції, своєчасність розрахунків споживачів.

Розроблена система показників для визначення рівня кожної із складових економічної безпеки підприємства наведена на рисунку.

Серед проблем, які постають перед підприємствами на шляху до досягнення прийняттого рівня економічної безпеки, є такі [5, с. 49]:

– переважне використання реактивного підходу, тобто очікування негативного впливу загроз і вже подальші заходи з ліквідації наслідків замість передчасного аналізу можливих шляхів уникнення цього впливу;

– необхідність підвищення якості збору інформації не тільки про конкурентів, але і про стан власної діяльності, яка включає в першу чергу визначення мети і стратегії підприємства;

– недостатнє застосування аналізу витрат підприємства на економічну безпеку;

– недосконалість законодавчої бази з формування та управління економічної безпеки, відсутність чіткого визначення прав та обов'язків підприємств і держави в цій сфері, що призводить до використання неправомірних заходів і байдужості держави або неможливості її впливу.

Рисунок. Система показників для визначення рівня складових економічної безпеки підприємства

Таким чином, після аналізу підходів до трактування змісту даної економічної категорії можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це комплекс заходів, які сприяють підвищенню захищеності діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності.

Подолання зазначеної проблеми вимагає створення системи забезпечення економічної безпеки національних підприємств за рахунок відповідного комплексу її складових, направленої на вирішення наступних завдань:

- розвиток превентивного підходу, тобто пріоритетність розробки шляхів уникнення можливої загрози і мінімізація негативних впливів;
- підвищення ролі та частини інформаційно-аналітичної діяльності в роботі служби безпеки підприємства. Це можна обумовити неймовірним темпом зростання значення інформації як чинника виробництва;
- одночасне забезпечення прозорості та конфіденційності інформації щодо діяльності підприємства;
- розвиток взаємозв'язку економічної безпеки підприємства з національною економічною безпекою. В умовах глобалізації заради забезпечення національних інтересів держави необхідно підтримувати належний рівень діяльності національних підприємств, який стає можливим лише за наявності певного рівня економічної безпеки.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження обґрунтовано трактування категорії економічної безпеки підприємства, визначено її основні складові, запропоновано основні напрямки підвищення рівня економічної безпеки, які можуть бути використані суб'єктами господарювання у своїй практичній діяльності

Список літератури

1. Ареф'єва О. В. Кадрова складова в системі економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, О. Ю. Литовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 11. – С. 95–100.
2. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
3. Клебанова Т. С. Модели оценки, анализа и прогнозирования экономической безопасности предприятия / Т. С. Клебанова, Е. А. Сергиенко // Бизнес Информ. – 2006. – № 8. – С. 65–72.
4. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм ее обеспечения / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
5. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 2005. – № 10. – С. 48–52.
6. Кракос Ю. Б. Подход к оценке уровня финансовой составляющей экономической безопасности предприятия / Ю. Б. Кракос // Экономика, финансы и право. – 2006. – № 12. – С. 7–12.

7. Лабунская С. В. Особенности количественного определения уровня внутренних угроз экономической безопасности деятельности предприятия / С. В. Лабунская, Е. В. Прокопишина // Бизнес Информ. – 2007. – № 11. – С. 97-102.

8. Ляшенко О. М. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / О. М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.

9. Турило А. М. Методика оцінки виробничої безпеки підприємства / А. М. Турило, С. В. Капітула // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 137-143.

10. Цигилик И. И. Экономическая безопасность предприятия в системе внутреннего экономического механизма / И. И. Цигилик, Т. М. Паневник // Экономика. – 2007. – № 8. – С. 3–5.

11. Экономическая и национальная безопасность: учебник для студентов вузов / под ред. Е. А. Олейникова. – М.: Экзамен, 2005. – 766 с.

УДК 658.589

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Овсчкіна О. А.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки
ТІ СХУ ім. В. Даля, м. Сєвєродонецьк*

У статті доводиться, що розробка теоретико- методичних засад формування інноваційної моделі управління інтелектуальним потенціалом підприємств має спиратися на результати методологічних досліджень процесу трансформацій їх природи та моделей господарської поведінки як складних мікроекономічних систем.

Ключові слова: *інноваційна модель; управління; потенціал; підприємство.*

В статье обосновывается, что разработка теоретико-методических основ формирования инновационной модели управления интеллектуальным потенциалом предприятий должна опираться на результаты методологических исследований трансформаций их природы и моделей хозяйственного поведения как сложных микроэкономических систем.

Ключевые слова: *инновационная модель; управление; потенциал; предприятие.*

The article explains that the development of theoretical and methodological foundations of building an innovative model management of the intellectual potential enterprises should be based on the results of methodological studies transformation of their nature and patterns of economic behavior as complex microsystems.

Key words: *Innovative model, management, potential, enterprise*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах інтелектуалізації економічного життя суспільства, формування економіки знань, побудова та вдосконалення механізмів господарювання підприємств базується на концептуалізації сутнісних змін їх природи, цілей і моделей економічної